

Helvetesild – hva bør du vite?

Hva bør en farmasøyt kjenne til – og hva kan du gjøre?

Herpes zoster (HZ), helvetesild, er en sykdom som rammer omtrent en fjerdedel av befolkningen minst én gang i løpet av livet (1). Sykdommen arter seg som et smertefullt utslett med blommer. Utslettet er ensidig, og følger nesten alltid bare ett dermatom. Smertene beskrives som sterke, og varer oftest i en måned, men de kan vare mye lengre, særlig hos eldre.

Vanligste symptomer

- Sykdommen begynner med smerter og litt rødhet. Blommene kommer etter en eller to dager. Om man får et lokalisert smertefullt utslett, er det nesten sikkert helvetesild.
- Sykdommen kan forekomme i alle aldre, men langt de fleste tilfellene opptrer etter 50 års alder.
- Den kan angripe et helt dermatom, men ofte bare litt av det. Utslettet vil aldri krysse midtlinjen. Ved alvorlig immunsvikt kan flere dermatomer være affisert.

Utløsende faktorer

- Alder er absolutt den viktigste risikofaktoren, og risikoen øker etter 50-årsalderen.
- Alle former for immunsvikt kan utløse HZ; aids, immunosuppressiv behandling og maligne sykdommer.
- Yngre mennesker som får HZ, bør utredes for immunsvikt.

Behandling og forebyggende tiltak

Om man starter behandling med valaciklovir (Valtrex) 1000 mg x 3 i syv dager innen tre dager etter utbrudd, kan utslettet stoppes. Etter det har antivirale medisiner ingen dokumentert effekt, og da blir det smertestillende behandling som er det eneste tilbudet.

Det finnes en effektiv vaksine, Shingrix, som er godkjent for personer over 50 år og for voksne over 18 år med økt risiko for HZ. Primært vaksinasjonsskjema består av to doser som gis med 2–6 måneders mellomrom.

Hvordan kan farmasøyter bidra?

- Ved nyoppstått smertefullt utslett bør pasienten anbefales å søke lege øyeblikkelig, for å kunne starte med Valtrex i tide. Dette er ikke noe som kan vente til neste ledige time.
- Alle som er over 50 år eller har en annen risikofaktor, bør vurdere å ta vaksinen.
- Også de som skal starte med immunosuppressiv behandling bør få vaksinen, og effekten av vaksinen er bedre om man tar den før man begynner med immunosuppressiv behandling.
- Pris for vaksine er omtrent 2000 kr per dose.

Fakta om helvetesild

HZ forårsakes av varicella zoster-virus (VZV), det samme viruset som forårsaker vannkopper. Etter gjennomgått vannkopper vil viruset ligge latent i nervergangliene, og kan slå til om immunforsvaret blir svekket. Pasienter med HZ kan smitte barn så de får vannkopper, men de utgjør ingen fare for andre voksne, da nesten alle har hatt vannkopper.

Vil du vite mer?

Veiledere

Varicella (vannkopper) og herpes zoster (helvetesild)
– veileder for helsepersonell
www.fhi.no

Varicella- og herpes zoster-vaksine – veileder for helsepersonell
www.fhi.no

Litteratur

Kawai K, Gebremeskel BG, Acosta, CJ. Systematic review of incidence and complications of herpes zoster: towards a global perspective. *BMJ Open* 2014; 4: e004833.

TEKST: Gunnar Hasle, MD, ph.d., overlege, Kry Reiseklinikken